

DE DERDE ENGEL

De derde engel

Een tocht door het oog van de naald

Janwillem de Hoop

(opgetekend door Arie de Geus)

*O, mochten mijn woorden worden opgeschreven,
vastgelegd in een inscriptie,
met een ijzeren stift gegrift, met lood gevuld,
voor altijd in de rotsen uitgehouwen.
Ik weet: mijn redder leeft,
en hij zal ten slotte hier op aarde ingrijpen.
Hoezeer mijn huid ook is geschonden,
toch zal ik in dit lichaam God aanschouwen.*

Job 19: 23-26

Voor Imke, Yael en Dani

© 2017 J. de Hoop / Uitgeverij U2pi

Titel: De derde engel

Auteur: Janwillem de Hoop

Ontwerp omslag: Ton van Herwaarde

Foto's binnenwerk: Janwillem de Hoop

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.jouwboek.nl

ISBN: 978-90-8759-7221

NUR: 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Noot:

Hoewel dit een verslag is van authentieke gebeurtenissen, zijn om redenen van privacy de namen van enkele personages veranderd. Ik heb geprobeerd om dit verhaal zo luchtig mogelijk te houden, want als ik alles op zou hebben geschreven dan zou het 'te zwaar en te dramatisch worden'.

Een woord vooraf

In de zomer van 2012 kwam ik voor het eerst in aanraking met het bijzondere levensverhaal van Janwillem de Hoop. Er is niet al te veel inlevingsvermogen voor nodig om in te zien dat hij, maar ook zijn vrouw Imke en zijn twee kinderen, door een diep, zeg maar gerust inktzwart dal zijn gegaan.

Imke zegt hierover:

De eerste tien jaar van ons huwelijk vielen samen met Janwillem's ziekte en waren zwaar. Maar de negen weken dat hij in het ziekenhuis lag vanwege de stamceltransplantatie waren wel het aller-moeilijkst, eigenlijk bijna niet te dragen. Machteloos moest ik toezien hoe verschrikkelijk hij moest lijden. Zo veel van iemand houden en hem niet kunnen helpen... Ik hield er serieus rekening mee dat ik ruim voor mijn dertigste al weduwe zou worden.

Naast de machteloosheid was er de eenzaamheid. Eenzaamheid loopt als een rode draad door mijn leven. Mede daarom was ik ook zo blij dat ik op een belangrijk moment in mijn leven Janwillem had ontmoet. Dat oude gevoel van eenzaamheid kwam weer helemaal boven als ik, na het zoveelste verdrietige ziekenbezoek, vanuit Nijmegen terugreed naar Waalwijk en liedjes op de radio hoorde die me heel erg aangrepen.

Bijna nog erger was de ellende toen de artsen hadden gezegd: het is de vraag of hij de volgende dag nog haalt, en ik met een van de oorpijn onophoudelijk krijgende baby thuiskwam in een kil en donker huis. En alsof dat nog niet genoeg was, bleken mensen uit de gemeente waar ik destijds lid van was, zich drukker te maken

over het feit dat ik al een paar zondagen niet in de kerk was geweest dan over de nijpende situatie die er de oorzaak van was. Ook al zal het niet altijd zo bedoeld geweest zijn, het kwam wel heel naar over.

In die periode heb ik heel, heel diep moeten gaan. Alles wat ik zelf graag had willen doen, heb ik aan de kant moeten schuiven. Ik heb de bodem van het bestaan ervaren en er zijn momenten geweest dat het voor mij niet meer hoefde, zó heftig was het.

Dat Janwillem uiteindelijk, tegen alle verwachtingen in, toch is genezen, ervaar ik als een groot wonder dat me met diepe dankbaarheid vervult.

Maar aan dit dal waren al heel wat ‘dips’ voorafgegaan. Eigenlijk al vanaf zijn geboortjaar 1968 tot 2005 werd het leven van Janwillem voor een belangrijk deel beheerst door tegenspoed. Een eenzame kindertijd, ongelukkige schooljaren, drugsverslaving sinds zijn dertiende, een zware afkickperiode toen hij begin twintig was, een paar jaar daarna de diagnose ‘chronische myeloïde leukemie’, en ten slotte het steile, kronkelige en tegelijk wonderbaarlijke pad naar de genezing.

Hij was de eerste in Nederland die door de (toen nog experimentele) stamceltransplantatie deze vorm van leukemie overwon. Slechts weinigen zullen zó vaak zó dicht bij de dood geweest zijn en het kunnen navertellen.

In dit verband ook een veelzeggend citaat, nu van de arts (dokter Vlot) die destijds de transplantatie uitvoerde en zijn bevindingen naderhand beschreef:

[...] na enige tijd begonnen deze witte bloedcellen weefsels van Janwillem aan te vallen, met name zijn huid, darmen en zijn lever. Hij kreeg toenemende diarree, een ernstige huiduitslag en ernstige geelzucht door levercelverval: een ernstige omgekeerde afstotingsreactie (graft versus host disease, GVHD). Dit is, ironisch genoeg, ook een mechanisme dat in staat is om patiënten met leukemie te genezen. Dokters noemen deze gunstige effecten van GVHD het 'graft versus leukemia effect'. Nadat met een leverbiopt de diagnose ernstige GVHD was bevestigd, gaven we Janwillem afweerdrukkende medicijnen. Zijn situatie verbeterde, hij kon weer normaal eten (spaghetti) en er traden geen infecties op. Zijn nieuwe beenmerg werkte goed en Janwillem begon weer te trainen op zijn hometrainer om sterker te worden. Een probleem bleef echter zijn lever, die aangevallen bleef worden door zijn nieuwe witte bloedcellen en we waren niet in staat om dit proces te stoppen met de medicatie die wij tot onze beschikking hadden. Zijn leverfunctie bleef verslechteren en Janwillem kreeg 'de kleur van een eierdooier', zoals hijzelf zei. De meeste dokters, waaronder ikzelf, dachten dat hij dit niet zou overleven.

Jarenlang heeft Janwillem met het idee rondgelopen zijn levensgeschiedenis, die zowel zeer persoonlijk van aard is alsook een universele boodschap bevat, op te schrijven. In de eerste plaats voelt hij een diepgewortelde behoefte om zijn onwrikbare overtuiging over te brengen dat het God is die hem er op een bijzondere manier doorheen heeft gesleept. Daarnaast beschouwt hij het als zijn missie – en is hij het min of meer aan zijn naam verplicht – iedereen die zich in een (schijnbaar) uitzichtloze positie bevindt, een hart onder de riem te steken en te laten zien dat er altijd hoop is, hoe donker de tunnel ook is. Ten derde ziet hij het als een voorrecht én als een morele plicht om, mede door middel van zijn verhaal, te benadrukken dat het bij het geloof bij uitstek draait om liefde, vergeving en vertrouwen.

Er was echter één probleem: hij zag maar steeds geen kans om de gebeurtenissen zo weer te geven dat hij tevreden zou kunnen zijn, om de eenvoudige reden dat hij nu eenmaal geen schrijver is. Janwillem is zonder twijfel een gepassioneerd verteller, maar de rol van *schrijfteller*, om dit fraaie Duitse woord maar eens te gebruiken, is niet aan hem besteed. Een pen voelt voor hem even onwennig als een pincet in de handen van een houthakker.

Via een website waarop offertes voor het schrijven van teksten kunnen worden aangevraagd en uitgebracht, kwamen we elkaar op het spoor. In onze voorgesprekken stond bij Janwillem een duidelijke, maar zeker geen drammerige of betweterige boodschap voorop; daarnaast moest de tekst vlot leesbaar en zo licht mogelijk van toon zijn, ondanks de zware thema's, en daarmee toegankelijk voor een zo breed mogelijk publiek.

Hoewel ik mezelf niet reken tot enig kerkgenootschap of geloofsrichting – wat niet wil zeggen dat ik ongelovig ben – hecht ik veel waarde aan de macht van het Woord en aan de kracht van het Verhaal, en niet in de laatste plaats de kracht van dit verhaal. Bij het schrijven vormden respect en bewondering voor Janwillem en zijn vrouw Imke voor mij een belangrijke inspiratiebron. Die twee hebben elkaar ondanks al die slopende jaren weten vast te houden en zijn niet ten prooi gevallen aan verbittering. Dan moet je wel uit een bron van intense energie kunnen putten.

Tot slot nog de volgende overweging.

Je kunt een waargebeurd verhaal vertellen door uitsluitend de dorre feiten te reproduceren. Maar wat zijn die feiten nu eigenlijk en waaruit bestaan ze? Bij een zeer persoonlijke geschiedenis als deze spelen heftige emoties en – onvermijdelijk – subjectieve herin-

neringen nu eenmaal een belangrijke rol. Door de feitelijke registratie hier en daar te verrijken met elementen van de verbeelding wordt de waarheid geen geweld aangedaan. Integendeel, pas dan is het mogelijk deze als het ware van alle kanten te benaderen en door te dringen tot waar de zintuigen niet kunnen komen. Zoals een dialoog in een roman de subtiliteiten van de menselijke geest doorgaans beter blootlegt dan een formeel gespreksverslag. Of zoals het op zich eenvoudige Bijbelverhaal van Job zijn echte verdieping en gewicht krijgt door het machtige poëtische tussenstuk.

Met plezier heb ik namens Janwillem, en zo veel mogelijk in zijn geest, het relaas van zijn 'opstaan, vallen en weer doorgaan' geprobeerd te verwoorden. Het woord is nu aan de lezer.

Arie de Geus

Proloog

Het moeras

Juli 1994

Mijn vader en ik zitten samen in een boot. De boot heeft wel iets weg van een lange, smalle kano, het soort vaartuig waarmee, zo stel ik me voor, indianen in Zuid-Amerika zich geruisloos verplaatsen. Maar we varen niet over de Amazone, we peddelen ook niet op een kreek met aan weerszijden dichte jungle, nee, we bevinden ons op een uitgestrekte watervlakte, een hoefijzervormige baai, met aan de landzijde de wazige paarsgrijze omtrekken van een gebergte.

De zon gaat net onder en hangt als een grote rode luchtballon boven de horizon – het mandje ontbreekt er nog aan. Het hier en daar door wolken gefilterde lage licht legt een koperkleurige glans op de waterspiegel en schildert de hemelkoepel in onbenoembare tinten. Het is van een onbegrijpelijke schoonheid en ik ben geraakt door het wonder van de schepping en ontroerd dat ik van dit schouwspel getuige mag zijn. Een zachte bries streelt het wateroppervlak, dat af en toe huivert.

Eerst hebben we een tijdje in de richting van de zee gevaren, maar de baai is zo uitgestrekt dat we besluiten rechtsomkeert te maken zodat we weer aan land zijn als het donker wordt. Zonder iets te zeggen peddelen we met de zon in onze rug naar het gebergte. De wind gaat liggen, het water is spiegelglad. Toch heb ik de indruk dat we niet echt meer vooruitkomen. Zo makkelijk als het eerst ging, zo moeizaam gaat het nu, juist nu we zo graag vaste grond onder onze voeten zouden willen hebben en we ons verheugen op een aange naam terras met een verkoelend drankje en een ontspannen mu-

ziekje op de achtergrond. Zwijgend en met opeengeklemd lippen ploeteren we voort.

Het water lijkt steeds stroperiger te worden, onze peddels blijven steken in iets dat op modder begint te lijken, een kleverige brij waarin alles tot stilstand komt. De watervlakte is veranderd in een uitzichtloos moeras, in het afnemende licht ruik ik de stank van rottende planten.

Ik kijk achter me, waar pa zit; of liever: zou moeten zitten. Want ineens bevindt hij zich een flink stuk bij mij vandaan, in een eigen bootje. Nou ja, bootje – eerder een onhandelbaar geval dat nog het meest lijkt op een rondtollende tobbe. Hoe mijn vader ook zijn best doet, hij draait alleen maar rondjes, en met elk rondje zakt hij dieper weg in het moeras. Ik kan niet bij hem komen, ik heb al genoeg moeite met mijn eigen vaartuig, dat om de een of andere reden zo smal is geworden dat ik bekneeld dreig te raken. Pa maakt een geluid dat het midden houdt tussen een schreeuw en een zucht.

En dan gebeurt het: hij gaat kopje-onder in het moeras! Bijna terloops slokt een dodelijke kracht hem op. Even borrelt de drab nog wat na, maar al snel lijkt het alsof er nooit iets is gebeurd. De wanhoop is als een wurgslang die mijn keel dichtknijpt, en hoezeer ik ook probeer te schreeuwen, er komt geen enkel geluid. Beknelling en verstikking – dat zijn nog de enige gewaarwordingen die ik heb. Ik ben aan het eind van mijn krachten en bijna ga ik ertoe over de handdoek in de ring te gooien en me gewoon maar over te geven aan alles wat me belaaft.

Maar dan gebeurt er iets onverwachts. Vanuit een onbestemde richting hoor ik iets wat als kindergelach klinkt, de lach van een vrolijk meisje. Gek genoeg lijkt het alsof ik me weer wat energiekeer

voel en iets soepeler vooruitkom, maar net als ik de vaart er aardig in heb, breekt mijn peddel als een luciferhoutje.

Rowing up shit creek with a broken paddle.

Wie zei dat ook alweer? Ik kom er niet op. Als een bezetene gebruik ik mijn handen en armen om in beweging te blijven. Ik overweeg om zelf te gaan zwemmen, maar zie daar toch maar van af. Wie weet zitten er wel bloedzuigers in het water. Of piranha's. Nee, dat kan niet, in zee zitten geen piranha's... Toch? Maar misschien wel haaien. Ik weet het niet meer. Na de peddel ben ik nu ook de kluts kwijtgeraakt.

En dan, terwijl ik de lichtjes van de strandtenten al kan zien en de muziek en het geroezemoes van stemmen kan horen, komt mijn vaarttuig helemaal stil te liggen. In het zicht van de haven dobber ik willoos op de deining en kan ik geen kant op. Deze situatie duurt enige tijd voort zonder dat er iets verandert. Ik merk dat ik vreselijk moe ben, uitgeput tot op het bot, en dat het me eigenlijk niet meer kan schelen wat er gebeurt, als ik maar kan uitrusten. Als ik maar kan bijkomen van alle vermoeienissen.

Traag strek ik me uit om met de armen op mijn borst languit in de boot te gaan liggen, als een mummie in een sarcofaag, wanneer er plotseling een windvlaag opsteekt. Een krachtige golf komt aangeveld, krijgt vat op de boot en draagt hem in één vloeiende beweging naar het strand. Door de schok rol ik uit de boot, zo het blubberige strand op, ik hoor mezelf schreeuwen, half opgelucht, half in paniek. Zeewater dringt in mijn kleding en doorweekt me als ik zwaar en loom lig uit te hijgen. Uitlopers van de branding omspoelen me en trekken zich dan weer terug.

Even is het volkomen stil.

Dan klinkt er vanuit het niets een stem. Een stem die me bekend voorkomt. Ik kijk op en zie Imke vlak voor me staan. Ik kan haar niet verstaan; wat ze zegt lijkt van heel ver te komen... 'Je droomde', zei Imke. Ze zat naast me, haar ene hand rustte op mijn schouder, met haar andere aaide ze over mijn haar.

Haar gezichtsuitdrukking aarzelde tussen geamuseerdheid en bezorgdheid. 'Je lag een hele tijd te woelen en te kreunen en om je heen te slaan. En toen zat je ineens rechtop in bed.'

Verdwaasd keek ik om me heen. Na enige tijd de onbekende ruimte in me te hebben opgenomen, realiseerde ik me dat ik niet thuis was, maar in een appartement op Tenerife. *Huwelijksreis*, flitste het door me heen. Natuurlijk, we waren op huwelijksreis. De dag ervoor waren we geland op het zonovergoten eiland. Het leven lachte ons toe als nooit tevoren, de geur van exotische planten en bloemen vervulde de atmosfeer, het uitnodigende blauw van de lucht straalde onbezorgdheid uit – dat alles kon niet anders dan een goed voorteken zijn. Maar ik had me de hele dag al zo vreemd slap gevoeld. Vermoeidheid van de reis, dacht ik. Misschien een zomergriepje. Niks bijzonders. Het zweet stond nu op mijn voorhoofd, mijn T-shirt plakte aan mijn rillende lijf.

Koorts, ik heb koorts.

Met een vreemd licht gevoel in mijn hoofd stond ik op, liep naar de badkamer, plensde wat lauwig, naar chloor ruikend kraanwater in mijn gezicht. Ik keek naar mezelf in de spiegel en even herkende ik mezelf niet. Was dit echt maar een griepje? Een fractie van een seconde had ik de gewaarwording dat een volkomen onbekende naar

zichzelf stond te staren in een onpersoonlijke, witbetegelde ruimte, terwijl ikzelf op een afstandje stond toe te kijken en dacht: *zo, die vent is er niet zo best aan toe*. Niet zo best, nee.

Nog jarenlang zou ik voortdurend dit beeld voor me zien: door een kier in mijn weerstand glipt iets donkers en vormeloos mijn lichaam in. Een in het zwart geklede inbreker die in de nacht door het geopende badkamerraampje een huis binnendringt en genadeloos de hele inventaris plundert.

Deel 1

De hemelvloer

Hoofdstuk 1

Stuurloos

1973-1984

Kanker-dit en tyfus-dat, kolere-zus en tering-zo. Als mijn broer Erik een slechte dag had gehad op school, maakte hij daar geen geheim van. Maar zijn emoties afreageren, dat deed hij meestal exclusief op mij. Zijn handen zaten dan erg los en hij ging zich te buiten aan precies dat gedrag dat hemzelf juist zo van streek maakte.

Ruw taalgebruik heeft me, ook in de periode dat ik allesbehalve een lieverdje was, nooit kunnen bekoren. Het stootte me af en klonk me dreigend en akelig in de oren. Vast en zeker zal bijgeloof hierbij een rol hebben gespeeld: alles wat je zegt kan ooit tegen je gebruikt worden, zo luidde mijn theorie; als je een ziekte maar vaak genoeg bij de naam noemt, roep je hem over je af.

Tegelijkertijd bleef ik, eveneens alsof ik hier iets mee wilde bezweren, mijn moeder maar aan haar hoofd zeuren met de uit kleuterangst geboren vraag of ik wel in de hemel zou komen. Of er, als puntje bij paaltje kwam, daar nog wel genoeg plaats voor me was.

‘Kinderen gaan altijd naar de hemel, Janwillem’, zei ze steevast.

En dan was ik weer een tijdje gerustgesteld.

In die periode – zo tussen mijn vijfde en negende – was ik een teruggetrokken en sensitief jongetje. Ik ving spanningen haarscherp op, voelde me schuldig over van alles en nog wat, en nog het meest over wat er niet klopte in het gezin, ogenschijnlijk een doorsnee Waalwijks huishouden. Maar toen al leefden mijn ouders langs elkaar